

PREGLED PROGRAMOV IZOBRAŽEVANJA NA PODROČJU VARSTVOSLOVJA NA FAKULTETI ZA VARNOSTNE VEDE UNIVERZE V MARIBORU

MAJA MODIC

Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, Ljubljana, Slovenija
maja.modic@um.si

Povzetek Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru v letu 2023 obeležuje 50. obletnico višješolskega oziroma visokošolskega študija in raziskovanja na področju varstvoslovja v Sloveniji. Prispevek temelji na pregledu in analizi dostopnega gradiva o izobraževalni dejavnosti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru in njenih predhodnic. Gradivo obsega spominske publikacije ob okroglih obletnicah delovanja, statute šole, kataloge in zbirke predmetnikov ter učnih načrtov. Avtorica predstavi razvoj izobraževalne dejavnosti skozi šest glavnih mejnikov, vezanih na spremembe imena šole – od Oddelka za notranje zadeve pri Višji upravni šoli v Ljubljani do Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. V zadnjem delu prispevka so predstavljeni aktualni študijski programi, njihova vsebina in predmetniki.

Ključne besede:

Fakulteta za varnostne vede, varstvoslovje, izobraževanje, jubilej, 50 let, razvoj

AN OVERVIEW OF EDUCATIONAL PROGRAMMES IN THE FIELD OF CRIMINAL JUSTICE AND SECURITY AT THE FACULTY OF CRIMINAL JUSTICE AND SECURITY, UNIVERSITY OF MARIBOR

MAJA MODIC

University of Maribor, Faculty of Criminal Justice and Security, Ljubljana, Slovenia
maja.modic@um.si

Abstract In 2023, the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor, is celebrating the 50th anniversary of higher education and research in the field of criminal justice and security studies in Slovenia. This contribution is based on a review and analysis of available material on the educational activities of the Faculty of Criminal Justice and Security and its predecessors. The material includes commemorative publications of the anniversaries of the school's activities, school statutes, catalogues, and collections of course materials and curricula. The authors present the development of educational activity through six main milestones related to changes in the name of the school – from the Department of Internal Affairs at the Higher School of Administration in Ljubljana to the Faculty of Criminal Justice and Security, University of Maribor. In the last part of the paper, current study programs, their content and course materials are presented.

Keywords:

Faculty of Criminal
Justice and
Security,
education,
jubilee,
50 years,
development

1 Uvod

Varstvoslovje je interdisciplinarna veda, ki proučuje pojav varnosti in varstva, razvija in proučuje mehanizme, ki jih družba razvija za zagotavljanje varnosti in varstva države, lokalnih skupnosti, gospodarskih družb ter posameznikov pred vedenjem, ki lahko škodi posamezniku, skupnosti in/ali državi ter razvija teorije in metode na področju varstvoslovja. Kot interdisciplinarna veda se varstvoslovje ukvarja z vprašanji varnosti, ustvarjanjem pogojev za zagotavljanje varnosti in s postopki odvratanja ogrožanja, ki ga povzročajo posamezniki, skupine in/ali država ter z načinom organiziranja, vodenja in delovanja varnostne dejavnosti v družbi (Univerza v Mariboru, Fakulteta za policijsko-varnostne vede, 2005). Kot pojasnjuje eden od nekdanjih dekanov, dr. Milan Pagon, je bilo na določeni točki razvoja študijskih programov takratne Visoke policijsko-varnostne šole nujno poiskati ustrezno pojmovanje področja, ki je presegalo notranje zadeve in v vedno večji meri vključevalo tudi druga področja. Pri oblikovanju izraza »varstvoslovje« so tako sodelovali priznani jezikoslovci Jože Toporišič, Breda Pogorelec in prof. dr. Tomo Korošec. V izrazu varstvoslovje torej varstvo pomeni prizadevanje, skrb, da kdo ni deležen česa neprijetnega, nezaželenega; obrazilo -slovje pa predstavlja sestavino, ki v slovenščini označuje posamezne vede (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2018). K prepoznavnosti in utrjevanju imena je v preteklega četrtr stoletja gotovo pripomogla tudi revija z istim imenom – Varstvoslovje – ki jo na fakulteti izdajamo od leta 1999 (Sotlar idr., 2013).

V letu 2023 bo Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru obeleževala 50. obletnico višješolskega oziroma visokošolskega študija in raziskovanja na področju varstvoslovja v Sloveniji. V minulih petih desetletjih je institucija ostala zavezana svojemu osnovnemu poslanstvu – odličnosti v izobraževalnem, znanstvenoraziskovalnem in strokovnem delu na področju varstvoslovja. Kot začetek delovanja fakultete štejemo leto 1973, ko je bil na Višji upravni šoli v Ljubljani ustanovljen Oddelek za notranje zadeve. Leta 1981 se je z ustanovitvijo Višje šole za notranje zadeve in kasneje istega leta s pridružitvijo Univerzi v Ljubljani udejanjila ideja o samostojni šoli. Desetletje in pol kasneje, leta 1995, je po mnogih vsebinskih in organizacijskih prenovah študijskega programa šola začela izvajati triletni visokošolski strokovni program kot pridružena članica Univerze v Ljubljani in pod imenom Visoka šola za notranje zadeve. Leto kasneje se je preimenovala v Visoko policijsko-varnostno šolo. V novem tisočletju, leta 2003, je pod novim

imenom Fakulteta za policijsko-varnostne vede postala polnopravna članica Univerze v Mariboru. Aktualno ime Fakulteta za varnostne vede je pridobila leta 2006, v naslednjem študijskem letu, 2007/2008, pa je začela izvajati izobraževalne programe v skladu z Bolonjsko deklaracijo in prvič v zgodovini študentom ponudila celotno paleto izobraževalnih programov na vseh stopnjah študija (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2013).

Prispevek temelji na pregledu in analizi dostopnega gradiva o izobraževalni dejavnosti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru in njenih predhodnic. Gradivo obsega spominske publikacije ob okroglih obletnicah delovanja, statute šole, kataloge in zbirke predmetnikov ter učnih načrtov. V nadaljevanju predstavljamo razvoj izobraževalne dejavnosti s področja varstvoslovja, ki smo ga razdelili na šest mejnikov, vezanih na spremembe imena šole:

- Oddelek za notranje zadeve pri Višji upravni šoli v Ljubljani (od leta 1973 do leta 1981);
- Višja šola za notranje zadeve Univerze v Ljubljani (od leta 1981 do leta 1995);
- Visoka šola za notranje zadeve, pridružena članica Univerze v Ljubljani (od leta 1995 do leta 1996);
- Visoka policijsko-varnostna šola, pridružena članica Univerze v Ljubljani (od leta 1996 do leta 2003);
- Fakulteta za policijsko-varnostne vede Univerze v Mariboru (od leta 2003 do leta 2006); in
- Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru (od leta 2006 do danes).

2 Oddelek za notranje zadeve pri Višji upravni šoli v Ljubljani (1973–1981)

Izobraževanje s področja notranjih zadev se je v Sloveniji sprva organiziralo v obliki tečajev, vse do leta 1953, ko je bila v Tacnu ustanovljena prva srednja šola za potrebe policije in ostalih služb Ministrstva za notranje zadeve. Po ureditvi srednješolskega izobraževanja se je izkazalo, da specifična dela terja znanje, ki ga v okviru obstoječega izobraževalnega sistema ni mogoče pridobiti, in tako se je pojavila potreba po izobraževanju in izpopolnjevanju na višji stopnji, ki naj bi predvsem omogočilo

pridobivanje znanja s področij pravnih znanosti, kriminalistike, obrambe države, filozofije, sociologije ter družbene in politične ureditve (Kotnik, 1993; Žnidarič, 1989). Prvi direktor Oddelka za notranje zadeve pri Višji upravni šoli v Ljubljani, Pavle Forjan, je v svojih spominih ob 20. obletnici institucije zapisal, da naj bi se v novoustanovljenem oddelku izobraževali predvsem operativni delavci s področja javne varnosti in delavci državne varnosti. Potrebe po znanju in usposobljenosti teh delavcev so bile osnovna podlaga za sestavo predmetnikov in izbiro predavateljev (Sotlar idr., 2013). Predmetnik prve generacije študentov Oddelka za notranje zadeve pri Višji upravni šoli v študijskem letu 1973/1974 je predstavljen v tabeli 1. Prvih šest let je bil organiziran le študij iz dela, kar je pomenilo, da je bil namenjen delavcem organov za notranje zadeve – prva generacija je štela 37 študentov. Zahteve po dodatnem znanju iz stroke pa tudi dinamika izobraževanja so terjale dopolnjevanje in posodabljanje vsebin učnih enot in samega predmetnika. Tako je bil predmetnik v študijskem letu 1975/1976 dopolnjen s predmetoma kriminologija in sodna medicina, predmet psihologija pa je po nadgradnji postal predmet psihologija in psihopatologija.

Tabela 1: Predmetnik 1. generacije študentov Oddelka za notranje zadeve pri Višji upravni šoli (1973/1974)

Naziv predmeta
Osnove marksistične filozofije
Uvod v pravo
Družbenopolitični sistem SFRJ
Organizacija javne uprave in notranjih zadev
Mednarodno javno pravo
Upravni postopek in upravni spor
Varstvo javnega reda
Varnostni sistem SFRJ
Kazensko procesno pravo
Kazensko materialno pravo – splošni del
Kriminalistika
Temelji splošne ljudske obrambe
Tuj jezik
Obdelava podatkov
Politična ekonomija z ekonomiko SFRJ
Psihologija
Preventivna dejavnost organov za notranje zadeve
Sociologija
Upravno materialno pravo
Kazensko materialno pravo – posebni del
Kriminalistika
Varstvo ustavnega reda
Tuj jezik

(vir: Žnidarič, 1989)

S študijskim letom 1979/1980 je bilo poleg izobraževanja iz dela uvedeno še izobraževanje ob delu, kar je omogočilo študij tudi udeležencem z drugih institucij (teritorialna obramba, upravni organi za notranje zadeve, pravosodni organi, JLA itd.) (Žnidarič, 1989). Pavle Forjan, ki je Oddelek za notranje zadeve vodil od ustanovitve do leta 1980, je izpostavil, da so bile najbolj pereče težave povezane s pomanjkanjem učnega gradiva v slovenskem jeziku. Kljub zavezi predavateljev, da vsak poskrbi za učno gradivo, tega ni uspelo storiti vsem, vsaj ne v prvih študijskih letih (Sotlar idr., 2013).

3 Višja šola za notranje zadeve (1981–1995)

V naslednjem desetletju in pol so se kot glavno gibalno razvoja izobraževanja s področja varstvoslovja izkazale potrebe stroke in ideja o nadaljnjem izobraževanju na višjih ravneh, še posebej za vodstvene delavce in druge, ki so obstoječe programe že uspešno zaključili. V študijskem letu 1980/1981 je bila ustanovljena samostojna Višja šola za notranje zadeve. Konec leta 1981 sta sledila še dva pomembna mejnika – vpis Visoke šole za notranje zadeve v razvid izobraževalnih organizacij in vključitev šole v Univerzo Edvarda Kardelja v Ljubljani (Kotnik, 1993; Žnidarič, 1989). Kot je pojasnil takratni dekan (1981–1986), mag. Peter Jeglič, je tako šola v organizacijskem smislu postala »dvoživka«, članica Univerze v Ljubljani in hkrati sestavni del Republiškega sekretariata za notranje zadeve in izobraževalnega sistema organov za notranje zadeve (Sotlar idr., 2013). Organizacijski premiki so terjali tudi vsebinske spremembe učnih enot in predmetnikov, ki jih je bilo treba dopolniti s splošnoizobraževalnimi vsebinami, hkrati pa ohraniti primerno sorazmerje s strokovnimi vsebinami. Predmetnik izobraževalnega programa s področja varnosti in notranjih zadev v okviru Višje šole za notranje zadeve Univerze v Ljubljani za študijsko leto 1985/1986 je predstavljen v tabeli 2. Takratni predmetnik je obsegal 23 predmetov, razporejenih v dva letnika študija. Način študija je bil mogoč *iz dela* in *ob delu*, pri čemer je bil za slednji način izveden manjši obseg neposrednega pedagoškega dela (1.800 ur proti 490 uram neposrednega pedagoškega dela v načinu *ob delu*). Poleg navedenih učnih enot so študenti opravljali še naslednje aktivnosti: telesna vzgoja, svobodne katedre, kultura pisnega in ustnega izražanja, usposabljanje za opravljanje nalog v različnih varnostnih razmerah in letna delovna praksa (Kotnik, 1993; Žnidarič, 1989).

Tabela 2: Predmetnik Višje šole za notranje zadeve Univerze v Ljubljani (1985/1986)

Naziv predmeta
Sociologija
Filozofija
Psihologija in psihopatologija
Uvod v pravoznanstvo in pravna logika
Upravni postopek in upravni spor
Upravno pravo
Sistem državne uprave in notranjih zadev
Ustavno pravo
Politična ekonomija z osnovami ekonomskega sistema SFRJ
Družbena samozaščita in splošna ljudska obramba
Kriminologija
Informatika
Organiziranje in vodenje
Tuj jezik
Informatika
Organiziranje in vodenje
Kazensko pravo
Kazensko procesno pravo
Mednarodno pravo
Osnove lastninskih razmerij
Kriminalistika
Sodna medicina
Obveščevalna in subverzivna dejavnost
Varnostni sistem SFRJ
Varstvo ustavne ureditve
Tuj jezik

(vir: Žnidarič, 1989)

Več avtorjev poudarja pomen sodelovanja med Višjo šolo za notranje zadeve in Pravno fakulteto Univerze v Ljubljani, ki je sprva potekalo preko letnih sporazumov, nato pa je bilo formalizirano s podpisom sporazuma leta 1987. V praksi je to pomenilo, da je bila po diplomi na Višji šoli za notranje zadeve in opravljenih diferencialnih izpitih zagotovljena študijska prehodnost v 3. letnik Pravne fakultete (Kotnik, 1993; Sotlar idr., 2013). V okviru višje šole so se izvajala tudi nekatera izpopolnjevanja in usposabljanja za delavce organov za notranje zadeve in tudi za druge udeležence: program izpopolnjevanja s področja zatiranja kriminalitete, programe izpopolnjevanja in usposabljanja na področju informatike in informacijskega sistema organov za notranje zadeve, programe izpopolnjevanja v angleškem, nemškem in italijanskem jeziku itd. (Žnidarič, 1989). Nekdanji dekan, mag. Peter Jeglič, je za to obdobje posebej izpostavil prizadevanja za zagon načrtne raziskovalne dejavnosti, ki bi zagotavljala interdisciplinarnost in multidisciplinarnost

področja ter nadaljnji razvoj visokošolskega izobraževanja. Že pred vsemi formalnimi postopki so bili sodelavci šole vključeni v raziskovalne naloge in projekte, ki so potekali pod okriljem drugih fakultet, v začetnem obdobju predvsem s takratno Fakulteto za sociologijo, politične vede in novinarstvo ter njihovo Katedro za obramboslovje. Njegov naslednik, dr. Boris Žnidarič (dekan v letih 1986–1990), je za to obdobje izpostavil intenzivno učenje ter strokovno in znanstveno rast posameznikov in kolektiva (Sotlar idr., 2013). Raziskovalna dejavnost šole se je formalno začela z imenovanjem mag. Petra Jegliča za vodjo raziskovalne dejavnosti leta 1986. Idejna zasnova znanstvenoraziskovalnega dela in vsebinska izhodišča za nadaljnji razvoj so bili pripravljene takoj po imenovanju, vendar so bila stališča o smotrnosti in potrebnosti raziskovalne dejavnosti nasprotujoča, zato se je uveljavljanje zamisli odvijalo postopoma in naposled dobilo svoj pravi institucionalni okvir leta 2004 z ustanovitvijo Inštituta za varstvoslovje (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2013). Leta 1989 je bila ustanovljena knjižnica Višje šole za notranje zadeve, ki je takrat razpolagala s približno 3.000 enotami gradiva (Sotlar idr., 2013). Pomen knjižnice za pedagoško-raziskovalni proces in prispevek k razvoju varstvoslovja je nepogrešljiv in neprecenljiv.

Naslednji mejniki razvoja Višje šole za notranje zadeve so vezani na prenovu študijskega programa leta 1991 (predmetnik je predstavljen v tabeli 3) in sprejetje Statuta šole leta 1992. Na podlagi Statuta (Kotnik, 1993) je bilo ustanovljenih pet *predmetnih skupin* (zametkov kasnejših kateder) za področja strokovnega dela:

- kriminalistika,
- organiziranje in vodenje,
- policijsko upravno pravo,
- varnostni sistem in
- skupina ostalih predmetov.

Kasneje, leta 1993, je svet Višje šole za notranje zadeve imenoval pet *predmetnih področij* in določil njihove vodje:

- področje kriminalistike, kriminologije in kazenskega prava,
- področje policijske organizacije, operative in policijskega vodenja,

- področje varnostnega sistema,
- področje policijskega prava in
- področje psihologije, informatike, tujih jezikov in športne vzgoje.

V študijskem letu 1993/1994 je bil razpis za vpis objavljen v skupnih objavah Ministrstva za šolstvo in šport, kar je omogočilo vpis zunanjih kandidatov – interes je bil velik in po preizkusu znanja je bilo poleg delavcev Ministrstva za notranje zadeve sprejetih tudi 25 zunanjih kandidatov (Kotnik, 1993). Predmetnik je obsegal 18 predmetov, razporejenih v dva letnika študija. Način študija je bil *redni* in *ob delu*, pri čemer je bil za slednji način izveden manjši obseg neposrednega pedagoškega dela (1.725 ur proti 371 uram neposrednega pedagoškega dela v načinu *ob delu*).

Tabela 3: Predmetnik Višje šole za notranje zadeve Univerze v Ljubljani (1991/1992)

Naziv predmeta
Sociologija
Filozofija
Psihologija
Uvod v pravoznanstvo in pravna logika
Upravni postopek in upravni spor
Ustavno pravo
Politična ekonomija z osnovami ekonomskega sistema
Varnostni sistem
Kriminalistika I. in II.
Policijsko upravno pravo
Informatika
Organiziranje in vodenje
Kazensko pravo
Kazensko procesno pravo
Mednarodno pravo
Osnove lastninskih razmerij
Varstvo ustavne ureditve
Tuji jezik
Druge oblike izobraževalnega dela
Telesna vzgoja
Kultura pisnega in ustnega izražanja
Usposabljanje (10-dnevno)
Zaključna vaja (6-dnevna)

(vir: Sotlar idr., 2013)

Za obdobje svojega dekanstva, med letoma 1990 in 1993, je dr. Anton Dvoršek v spominih ob 40. obletnici izpostavil zahteve po večji samostojnosti šole v okviru sistema policijskega izobraževanja skupaj s postopnim spogledovanjem z možnostjo

izločitve iz Ministrstva za notranje zadeve ter oblikovanje vizije razvoja šole do leta 2000 (Sotlar idr., 2013).

4 Značilnosti raziskovalne in publicistične dejavnosti na področju varnostnih ved v obdobju po letu 1990

V letu 1993 so sprejemu Zakona o visokem šolstvu (»Zakon o visokem šolstvu (ZViS)«, 1993) sledili prvi postopki za oblikovanje Višje šole za notranje zadeve v visokošolsko institucijo. Projektna skupina pod vodstvom takratnega dekana, dr. Tomaža Časa (dekan med letoma 1993 in 1995), je oblikovala strategijo za prehod, ki je vključevala samoevalvacijo vseh učnih enot in mednarodno primerjavo programa z nekaterimi primerljivimi programi tujih institucij. Novi študijski program za pridobitev visoke strokovne izobrazbe »Varnost in notranje zadeve« je bil s soglasjem Vlade Republike Slovenije potrjen leta 1995, istega leta je bil sprejet tudi nov Statut in prvi vpis je bil razpisan že za študijsko leto 1995/1996. Šola je postala pridružena članica Univerze v Ljubljani, hkrati pa je organizacijsko delovala v okviru Ministrstva za notranje zadeve kot samostojna enota. Triletni program je poleg skupnih predmetov vseboval pet usmeritev, med katerimi so izbirali študenti v 3. letniku – predmetnik je predstavljen v tabeli 4. Izobraževanje za redne študente je trajalo tri leta, za izredne pa štiri leta in pol¹ (Virjent-Novak in Britovšek, 1996).

Kot je v svojih spominih ob 40. obletnici zapisal nekdanji dekan (1993–1995), dr. Tomaž Čas, je bila takratna vizija preoblikovanje šole v fakulteto z univerzitetnim in visokošolskim programom. Ob tem so se zavedali pomena mednarodnega sodelovanja, ki so ga gradili predvsem z organiziranjem mednarodnih posvetov in okreplili delovanje raziskovalne enote na Visoki šoli za notranje zadeve (Sotlar idr., 2013).

Tabela 4: Predmetnik Visoke šole za notranje zadeve, pridružene članice Univerze v Ljubljani (1995/1996)

1. letnik
Sociologija
Osnove lastninskih razmerij
Psihologija I.
Uvod v pravoznanstvo

¹ Za študijsko leto 2000/2001 je v Katalogu zapisano, da redni študij traja tri leta, izredni pa šest let – dvojno dobo rednega študija. Obseg predavanj je bil najmanj 1/3 predavanj rednega študija (Britovšek, 2000).

Varnostni sistem
Družbeno nadzorstvo
Kriminalistika I.
Kriminologija
Ustavno pravo
Javna uprava
Informatika z računalništvom
Tuji jezik
Športna vzgoja
2. letnik
Upravno pravo
Kazensko pravo
Kazensko procesno pravo
Varstvo ustavne ureditve
Kriminalistika II.
Upravni postopek in upravni spor
Metodologija z elementi statistike
Osnove organiziranja in vodenja
Mednarodno pravo
Psihologija II.
Tuji jezik II.
Športna vzgoja
3. letnik – skupni predmeti
Menedžment in organizacijsko vedenje
Policijska pooblastila
Psihopatologija
Varnost prometa
Tuji jezik III.
Pisno in govorno sporočanje
Andragogika
Osnove ekonomike in poslovanja
Normativna ureditev zasebne varnosti
Športna vzgoja
<i>Policijsko-operativna usmeritev</i>
Splošne operativne zadeve policije
Mejna problematika in tujci
Preprečevanje in preiskovanje prometne delinkvence
Izbrana poglavja s področja preiskovanja kaznivih dejanj
Informacijsko telekomunikacijski sistem v policiji
<i>Kriminalistična usmeritev</i>
Preiskovanje gospodarske kriminalitete
Preiskovanje organizirane kriminalitete
Kriminalistična tehnika
Kriminalistična psihologija
Informacijsko telekomunikacijski sistem v policiji
<i>Notranje-upravna usmeritev</i>
Nadzor nad delovanjem državne uprave in upravna etika
Lokalna uprava
Normativna dejavnost uprave
Osebnostni status posameznika

Posebni upravni postopki
<i>Varnostno-obrambna usmeritev</i>
Obveščevalne službe
Taktika dela varnostne službe
Metode in sredstva dela
Strategija posrednega nastopanja
Slovenski obrambno-varnostni sistem
<i>Zasebnovarnostna usmeritev</i>
Zasebno varovanje
Sistem varovanja v podjetju
Načrtovanje in ekonomika varovanja podjetja
Varnostni menedžment
Tehnika in tehnologija varovanja

(vir: Sotlar idr., 2013)

5 Visoka policijsko-varnostna šola, pridružena članica Univerze v Ljubljani (1996–2003)

Leta 1996 se je Visoka šole za notranje zadeve preimenovala v Visoko policijsko-varnostno šolo, pridruženo članico Univerze v Ljubljani. Dr. Milan Pagon, takratni dekan, je v spominih ob 40. obletnici zapisal, da je šola izobraževalno pokrivala širše področje. Poleg izobraževanja s področja državnega varstva se je v tem obdobju namreč začelo poučevati in proučevati tudi nedržavno varstvo, k čemur so veliko prispevale tudi konference o zasebnem varovanju in detektivski dejavnosti (Anžič, 1997, 1998, 1999; Sotlar, 2001). Od tod torej potreba po preimenovanju same institucije in tudi področja, ki je takrat dobilo naziv varstvoslovje. Kot posebej pomembno za razvoj institucije in njeno mednarodno udejstvovanje je izpostavil konferenco Policing in Central and Eastern Europe, ki je bila prvič organizirana leta 1996, od takrat pa tradicionalno vsaki dve leti – do sedaj že trinajstkrat – od leta 2012 dalje pod imenom Criminal Justice and Security in Central and Eastern Europe (Sotlar idr., 2013).

Leta 1996 naprej je bilo na šoli oblikovanih šest kateder, in sicer (Virjent-Novak in Britovšek, 1996):

- Katedra za informatiko in metodologijo,
- Katedra za kriminalistiko,
- Katedra za policijsko upravljanje in management,
- Pravna katedra,

- Splošna družboslovna katedra in
- Varnostna katedra.

V študijskem letu 1996/1997 je šola začela z izvedbo 3. letnika visokošolskega študija za diplomante višjih šol. Predmetnik je bil sicer enak tistemu iz prejšnjega študijskega leta (tabela 4), z eno spremembo – v 3. letniku je bil ukinjen predmet Menedžment in organizacijsko vedenje, dodan pa je bil predmet Teorija policijskega dela. Obveznosti študentov so obsegale še izdelavo seminarske naloge v vsakem letniku, v prvem letniku 70-urno usposabljanje (v Gotenici) in enomesečno prakso na terenu, v drugem letniku enomesečno prakso na terenu, v tretjem letniku pa 164-urno prakso na terenu in diplomsko nalogo (Virjent-Novak in Britovšek, 1996). V študijskem letu 1999/2000 sta bila namesto predmeta Metodologija z osnovami statistike uvedena dva predmeta – Metodologija in Osnove statistike (Britovšek, 1999). V istem študijskem letu takratni dekan, dr. Darko Maver (1998–2001), izpostavlja začetek izdajanja revije Varstvoslovje (1999) in prvo izvedbo nacionalne konference s področja varstvoslovja Dnevi varstvoslovja (2000), ki se odtelej izvaja vsako leto – do sedaj že triindvajsetkrat (Sotlar idr., 2013).

6 Fakulteta za policijsko-varnostne vede Univerze v Mariboru (2003–2006)

Leta 2003 se je Visoka policijsko-varnostna šola preoblikovala v Fakulteto za policijsko-varnostne vede, članico Univerze v Mariboru. V študijskem letu 2004/2005 se je prvič izvajal univerzitetni študijski program Varstvoslovje in podiplomski študij v obliki štirih specialističnih programov. Prenovljen je bil tudi triletni visokošolski strokovni program. Študijski programi, ki so se izvajali od leta 2004 naprej,² so torej naslednji (Univerza v Mariboru, Fakulteta za policijsko-varnostne vede, 2004):

- visokošolski strokovni program Varstvoslovje³ (študij traja tri leta),
- univerzitetni program Varstvoslovje⁴ (študij traja štiri leta) in

² Do sprememb v študijskih letih 2006/2007 (nov magistrski program) in 2007/2008, vezanih na začetek izvajanja bolonjskih programov, vključno z doktorskim študijem.

³ Študenti 2. in 3. letnika so študij lahko dokončali po starem programu »Varnost in notranje zadeve«.

⁴ Neposredno v 3. letnik so se lahko vpisali diplomanti visokošolskega strokovnega programa.

- štiri programi specialističnega študija – Informacijska varnost, Kriminalistično preiskovanje, Policijski management, Poslovno varnostni management (študij traja eno leto in pol).

Oba dodiplomska programa sta bila organizirana kot redni in izredni študij, specialistični programi pa le kot izredni študij. Slednji je potekal po enakem programu, z manjšim obsegom kontaktnih ur, vsa predavanja za posamezen letnik so bila organizirana v enem letu (za razliko od prejšnjih let, ko je bil čas trajanja izrednega študija daljši – npr. v študijskem letu 2000/2001, ko je redni študij trajal tri leta, izredni pa šest let). Še naprej je delovalo šest kateder, pri čemer se je Katedra za kriminalistiko reorganizirala in preimenovala v Katedro za kriminalistiko, kazensko pravo in kriminologijo.

Prenovljen predmetnik visokošolskega strokovnega programa Varstvoslovje je v prvem letniku ohranil predmete Sociologija, Psihologija, Kriminologija, tuji jezik in Športna vzgoja. Predmet Osnove lastninskih razmerij je nadomestila Ekonomika poslovanja, Varnostni sistem je postal Nacionalnovarnostni sistem, Uvod v pravoznanstvo in Ustavno pravo pa Uvod v pravo s temelji državne ureditve. Na novo je bila v prvi letnik uvedena Statistika, ostali predmeti pa so bili prestavljeni (Družbeno nadzorstvo, Kriminalistika, Javna uprava in Informatika z računalništvom) v višje letnike. Del predmetnika prvega letnika je bilo tudi praktično usposabljanje v trajanju 60 ur.

V drugem letniku Kazensko pravo in Kazensko procesno pravo nadomestita predmeta Osnove kazenskega prava Republike Slovenije in Osnove kazensko procesnega prava Republike Slovenije, na novo je dodan predmet Človekove pravice in pooblastila (prej Policijska pooblastila v 3. letniku) in Raziskovanje varnostnih pojavov (prej Metodologija z elementi statistike; Statistika sedaj v 1. letniku). Predmeta Upravno pravo in Javna uprava sedaj pokriva istoimenski združen in obsežnejši (120 ur) predmet. Kriminalistika je prestavljena iz prvega v drugi letnik, Menedžment in organizacijsko vedenje pa iz tretjega v drugi letnik. Tuji jezik in Športna vzgoja ostajata tudi v drugem letniku, prav tako Praktično usposabljanje v obsegu 60 ur.

Tretji letnik je bil v večji meri predrugačen, vseboval je štiri skupne predmete, poleg teh pa še Športno vzgojo in Praktično usposabljanje (prej 10 predmetov). Namesto prejšnjega predmetnika, kjer so študenti izbirali med petimi usmeritvami, so po novem izbrali pet predmetov izmed 16 izbirnih predmetov:

- Preprečevanje in preiskovanje prometne delinkvence,
- Splošne operativne zadeve policije,
- Mejne zadeve in migracije,
- Kriminalistična psihologija,
- Organizirani kriminal,
- Kriminalistična strategija,
- Obveščevalno-varnostne službe,
- Metode dela obveščevalno-varnostnih služb,
- Zasebno varstvo in zasebnovarnostni management,
- Sistem varovanja v podjetju,
- Tehnika in tehnologija varovanja,
- Preiskovanje gospodarske kriminalitete,
- Kriminalistična tehnika,
- Odnosi z javnostmi,
- Informacijska varnost in
- Penologija.

Predmetnik novega univerzitetnega študijskega programa Varstvoslovje predstavljamo v tabeli 5. Pogoji za vpis so bili že ob uvedbi omejeni na opravljeno splošno maturo oziroma katerikoli štiriletni srednješolski program, končan pred 1. 6. 1995.

Specialistični programi so bili sestavljeni iz osmih oziroma devetih predmetov, od katerih so bili štirje predmeti izbirni, pri čemer je študent lahko izbral po dva predmeta iz ostalih specialističnih programov Fakultete za policijsko-varnostne vede. Študij je študent zaključil s specialistično nalogo. Predmetnike štirih podiplomskih specialističnih programov predstavljamo v tabeli 6.

Tabela 5: Predmetnik univerzitetnega študijskega programa Varstvoslovje (2004/2005)

1. letnik
Varnostni sistem
Družbeno nadzorstvo
Osnove organizacijskih teorij
Sociologija
Psihologija
Pravoznanstvo z ustavnim pravom
Statistika v raziskovanju
Tuji jezik (angl., nem. ali ita.)
Športna vzgoja 1
2. letnik
Evropske varnostne integracije
Kadrovski management
Organizacijsko vedenje
Računalništvo in informatika
Metodologija družboslovnega raziskovanja
Temelji ekonomije
Javna uprava
Etika in človekove pravice
Športna vzgoja 2
3. letnik
Kriminalistika 1
Kriminologija
Kazensko pravo
Kazensko procesno pravo
Psihologija varnostnih pojavov
Upravno pravo in upravni postopek
Viktimologija
Tuji jeziki 2 (ang., nem.)
4. letnik – skupni predmeti
Kriminalistika 2
Teorija policijskega dela
Pooblastila
Kriminalna prevencija
Strateški management
<i>Izbirni predmeti (študent izbere 3)</i>
Penologija
Zasebna varnost
Kriminalistična psihologija
Obveščevalno-varnostne službe
Kriminalistična tehnika
Kineziologija v policiji
Organizacija in upravljanje policije

(vir: Univerza v Mariboru, Fakulteta za policijsko-varnostne vede, 2004)

Tabela 6: Predmetnik podiplomskih študijskih programov specializacije (2004/2005)

Informacijska varnost – obvezni predmeti
Osnove informacijske varnosti
Varnost in zaščita v elektronskem poslovanju
Kazensko-pravni okviri zaščite in varnosti podatkov in sistemov
Varnostni standardi za ravnanje z informacijskimi sistemi
<i>Izbirni predmeti</i>
Nadzor dostopa do informacijskega sistema
Kriptografski sistemi in algoritmi
Ukrepi v primeru »informacijske nesreče«
Računalniški kriminal
Kriminalistično preiskovanje – obvezni predmeti
Posebne metode preiskovanja kaznivih dejanj
Kriminalitetna politika in kriminalistična strategija
Dokazovanje v kazenskem postopku
Kriminalistično tehnično preiskovanje
<i>Izbirni predmeti</i>
Organiziran kriminal in terorizem
Korporacijska delinkvenca
Preprečevanje kriminalitete in viktimologija
Kognitivni intervju
Novе oblike gospodarskega kriminala
Polijski management – obvezni predmeti
Strateški management v policiji
Kadrovski management v policiji
Operativni management v policiji
Človekove pravice in policijska pooblastila
<i>Izbirni predmeti</i>
Polijske specialnosti
Informacijski sistem za podporo odločanju
Ekonomija in finance za policijski management
Socialni management v neprofitnem sektorju
Poslovno varnostni management – obvezni predmeti
Integralni sistemi varovanja
Strateško in operativno vodenje varnostnih organizacij
Ekonomika varovanja in zavarovanja
Trženje varnostnih storitev
<i>Izbirni predmeti</i>
Poslovno varnostna kultura in etika
Risk management – upravljanje s tveganji
Gospodarsko vohunstvo
Varovanje tajnih podatkov in varnostno preverjanje

(vir: Univerza v Mariboru, Fakulteta za policijsko-varnostne vede, 2004)

7 Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru (od leta 2006 naprej)

Fakulteta za policijsko-varnostne vede se je v letu 2006 preimenovala v Fakulteto za varnostne vede. Istega leta je bil potrjen magistrski študijski program, ki je prvič na drugi stopnji študentom omogočal pridobitev poglobljenega znanja s področja razumevanja družbenih, psiholoških, filozofskih, ekonomskih, vedenjskih, zgodovinskih in političnih vidikov kriminalitete, odklonskosti in sistema kazenskega pravosodja. Predmetnik magistrskega študijskega programa za študijsko leto 2006/2007 je prikazan v tabeli 7 (Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2006).

V študijskem letu 2007/2008 so se na fakulteti začeli izvajati bolonjski programi na prvi, drugi in tretji stopnji študija. Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru je tako prvič v zgodovini študentom ponudila celotno paleto izobraževalnih programov na vseh stopnjah študija in s tem postala polnokrvena članica univerzitetne skupnosti. Kot je v spominih ob 40. obletnici povedal nekdanji dekan, dr. Gorazd Meško (dekan med letoma 2007 in 2015), je bila temeljna ideja prenove in sprememb programov mednarodna primerjava z najboljšimi programi v svetovnem merilu (Sotlar idr., 2013).

Leta 2010 je bil akreditiran nov visokošolski strokovni študijski program prve stopnje Informacijska varnost. Predmetnik za študijsko leto 2012/2013 predstavljamo v tabeli 8.

Tabela 7: Predmetnik magistrskega študijskega programa Varstvoslovje (2006/2007)

1. letnik – obvezni predmeti
Ustavno kazensko procesno pravo
Elementi kriminalitetne politike – zatiranje in preprečevanje kriminalitete ter zagotavljanje javne varnosti
<i>Izbirni predmeti – študent izbere 6 predmetov</i>
Operativni policijski management
Profiliranje v kriminalističnem preiskovanju
Dokazno pravo
Forenzične znanosti
Odkrivanje izbranih oblik transnacionalne kriminalitete
Izbrana poglavja iz viktimologije
Odklonskost na delovnem mestu
Nasilje in kazniva dejanja z elementi nasilja – izbrana poglavja
Droge in kriminaliteta
Sistemske vidiki varovanja tajnih podatkov
Nadzorstvo obveščevalno – varnostnih sistemov

Gospodarsko vohunstvo
Poslovno – varnostna kultura in poslovanje
Management varnostnih procesov
Zavarovalništvo in varnost
Aplikativne in integrativne znanstvene študije na področju zagotavljanja javne varnosti in odzivanja na kriminaliteto
2. letnik – obvezni predmeti
Kritično razmišljanje in reševanje problemov
Metodologija družboslovnega raziskovanja in multivariatne statistične metode
Modul 1: Policijska dejavnost
Strateški management v varnostnih organizacijah
Primerjalni vidiki policijske dejavnosti
Modul 2: Kriminalistika
Kriminalistični spoznavni proces
Kriminalistična strategija omejevanja kriminalitete
Modul 3: Aplikativna kriminologija
Sociološki in filozofski vidiki v kriminologiji
Kaznovalna politika in penologija
Modul 4: Obveščevalno-varnostna dejavnost
Obveščevalno-varnostna dejavnost
Psihosocialni vidiki obveščevalno-varnostne dejavnosti
Modul 5: Varnost poslovnih procesov
Industrijska, gospodarska in poslovna varnost
Zasebnovarnostna industrija
Modul 6: Mirovni procesi in humanitarno pravo
Humanitarne intervencije in mirovne operacije
Evropsko in mednarodno pogodbeno kazensko pravo

(vir: Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2006)

Tabela 8: Predmetnik visokošolskega študijskega programa Informacijska varnost (2012/2013)

1. letnik
Psihologija
Osnove sociologije za varstvoslovce
Osnove kriminologije
Osnove ekonomike
Uvod v pravo s temelji državne ureditve
Nacionalno varnostni sistem
Osnove informatike in računalništva
Upravno pravo in javna uprava
Šport 1
Strokovna praksa
2. letnik – obvezni predmeti
Osnove informacijske varnosti
Kriminalistično preiskovanje
Metodologija z elementi statistike
Management in organizacijsko vedenje
Varstvoslovna terminologija v informatiki

Kazensko pravni vidiki informacijske varnosti
E-storitve, e-vsebine in e-sodelovanje
Modul 1: Varstvoslovje
Preiskovanje informacijskih kaznivih dejanj
Varno elektronsko poslovanje
Modul 2: Informacijski sistemi
Arhitekture IS
Kriptografija
3. letnik – obvezni predmeti
Upravljanje informacijske varnosti in varnostne politike
Digitalna forenzika
Varnost omrežij in interneta
Izbirni predmeti
Revizija informacijskih sistemov
Zagotavljanje zanesljivosti in razpoložljivosti IS
Tehnično varovanje
Varne spletne aplikacije in storitve
Mednarodne varnostne integracije in informacijska varnost
Standardi na področju inf. varnosti in upravljanje digitalnih identitet
Projektni management informacijske varnosti

(vir: Sotlar idr., 2013)

8 Izobraževalna dejavnost s področja varstvoslovja v 50. letu razvoja

Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru v tekočem študijskem letu 2022/2023 izvaja pet študijskih programov na vseh treh stopnjah študija, in sicer:

- visokošolski program Varnost in policijsko delo,
- visokošolski program Informacijska varnost,
- univerzitetni program Varstvoslovje,
- magistrski program Varstvoslovje in
- doktorski program Varstvoslovje.

Za nemoten potek in razvoj pedagoške in znanstvenoraziskovalne dejavnosti na določenem področju strokovnega in znanstvenoraziskovalnega delovanja fakultete skrbi šest kateder:

- Katedra za kriminologijo,
- Katedra za kriminalistiko,
- Katedra za policijsko dejavnost in varnostne vede,
- Katedra za informacijsko varnost,

- Katedra za pravo in
- Katedra za družboslovje, humanistiko in metodologijo.

Študijski programi, predmetniki in posamezne učne enote vsebujejo sledi organizacijskih in vsebinskih razvojnih naporov ljudi, ki so v zadnjih 50 letih prispevali k razvoju izobraževanja s področja varstvoslovja. Spremembe študijskih programov so sicer stalnica in jih uvajamo načrtno, na osnovi ugotovitev programskih evalvacij, hkrati pa so posledica razvoja in dognanj znanstvenih področij, ki jih razvijamo na fakulteti. Posebno pozornost namenjamo sodelovanju z okoljem, ki je institucionalizirano v okviru Programskega sveta, ki pomeni formaliziranje povezovanja z deležniki iz okolja, s katerimi fakulteta že sicer najpogosteje sodeluje na področju izobraževanja, raziskovalne dejavnosti, prakse študentov in zaposlovanja diplomantov. Programski svet je namenjen izmenjavi in usklajevanju stališč, idej in informacij, ki jih fakulteta potrebuje pri sprejemanju strateških odločitev. V okviru izobraževalne dejavnosti je sodelovanje najbolj ustaljeno preko gostujočih predavanj strokovnjakov iz prakse. Domala pri vseh učnih enotah namreč h gostujočim predavanjem vabimo strokovnjake iz prakse, v okviru 10 odstotkov ur pri posamezni učni enoti. Poleg tega se študenti z delovnimi okolji na obeh visokošolskih študijskih programih srečajo že v prvem letniku, ko v okviru predmeta Praksa opravljajo 80 ur praktičnega dela v izbrani organizaciji. Nabor potencialnih delodajalcev – mentorjev za opravljanje prakse – se iz leta v leto povečuje in kaže na prepoznavnost profila varstvoslovca v družbi. Praktično delo kot izbirni predmet je umeščeno tudi v tretji letnik vseh dodiplomskih programov (visokošolska programa Varnost in policijsko delo in Informacijska varnost ter univerzitetni program Varstvoslovje), in sicer v obsegu 160 ur. V nadaljevanju predstavljamo aktualne študijske programe in predmetnike za študijsko leto 2022/2023.

8.1 Visokošolski študijski program Varnost in policijsko delo

Visokošolski strokovni program Varnost in policijsko delo razvija sposobnosti diplomantov za samostojno delo in kritičnost na področju varstvoslovja. Diplomirani varstvoslovci visokošolskega strokovnega programa imajo teoretična in praktična znanja za izvajanje zahtevnih strokovnih opravil na področju zagotavljanja varnosti in za vodenje varnostnih organizacij. Študij traja tri leta in se izvaja kot redni in izredni, diplomant(ka) pridobi naziv diplomirani varstvoslovec (VS) oziroma

diplomirana varstvoslovka (VS). Predmetnik predstavljamo v tabeli 9. Poleg posredovanja ustreznih znanj je temeljni cilj programa tudi razvijanje sposobnosti diplomantov za samostojno delo, kritičnost ter analitičen, ustvarjalen in inovativen pristop k reševanju problemov s področja varnosti. Diplomanti so sposobni prevzemati zahtevne naloge pri delu, analiziranju in planiranju varnostnih procesov tako v državnih, nevladnih kot gospodarskih organizacijah.

Tabela 9: Predmetnik visokošolskega študijskega programa Varnost in policijsko delo (2022/2023)

1. letnik
Temelji pravnega sistema in državne ureditve
Nacionalnovarnostni sistem
Temelji vodenja in upravljanja varnostnih organizacij
Psihologija v varstvoslovju
Osnove sociologije za varstvoslovce
Osnove policijske dejavnosti
Računalništvo in informatika v varstvoslovju
Šport
Praksa
2. letnik
Kazenskopravni sistem RS
Kriminalistika
Osnove kriminologije s penologijo
Krizno upravljanje z naravnimi in drugimi nesrečami
Upravno pravo in javna uprava
Osnove informacijske varnosti
Mednarodno varnostno sodelovanje
Organizirana kriminaliteta
Strokovna terminologija v angleškem jeziku
3. letnik – obvezni predmeti
Metode raziskovanja in statistika
Diplomska naloga
<i>Izbirni predmeti (študent izbere 5 predmetov)</i>
Sodna in preiskovalna psihologija
Zasebno varovanje in detektivska dejavnost
Gospodarska kriminaliteta
Nasilje in družba
Osnove obveščevalne dejavnosti
Ekološka kriminologija z elementi varstva okolja
Organizacija policijske dejavnosti in pooblastila
Tehnično varovanje
Vedenjski vidiki informacijske varnosti
Praktično delo

(Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2022)

8.2 Visokošolski študijski program Informacijska varnost

Visokošolski strokovni program Informacijska varnost razvija sposobnosti diplomantov za samostojno delo in kritičnost na področju informacijske varnosti. Diplomirani varstvoslovci informacijske varnosti so teoretično in praktično usposobljeni za izvajanje strokovnih, razvojnih in vodstvenih opravil na področjih informatike, informacijskih sistemov in varstvoslovja, predvsem z vidika mehanizmov zagotavljanja varnosti v informacijski družbi. Študij traja tri leta in se izvaja kot redni in izredni, diplomant(ka) pridobi naziv diplomirani varstvoslovec informacijske varnosti (VS) oziroma diplomirana varstvoslovka informacijske varnosti (VS). Predmetnik predstavljamo v tabeli 10. Informacijska varnost je interdisciplinarna veda, ki proučuje pojave z vidika informatike, informacijskih sistemov in varstvoslovja, notranje varnosti in varstva, razvija in proučuje mehanizme, ki jih družba uporablja za zagotavljanje varnosti in zasebnosti ter varstva države, zagotavljanja varnosti v skupnosti, organizacijah ter posameznikov pred vedenjem, ki lahko škodi posamezniku, skupnosti ali državi ter razvija teorije in metode varovanja informacij in zasebnosti omenjenih subjektov. Pri znanstvenem proučevanju informacijska varnost razvija lastne teorije in metode s področja informatike in varstvoslovja, uporablja pa tudi spoznanja sorodnih disciplin, kot na primer kriminologije, prava, kriminalistike in organizacijskih ter drugih družboslovnih ved. Študijski program je na vsebinskem področju aplikativno usmerjen ter omogoča diplomantom – strokovnjakom na področju informacijske varnosti – kompetentno in kompetitivno vključevanje v delovne procese, s čimer je omogočen razvoj kariere. Potreba po tovrstnih strokovnjakih se iz leta v leto povečuje, strokovnjakov pa primanjkuje.

Tabela 10: Predmetnik visokošolskega študijskega programa Informacijska varnost (2022/2023)

1. letnik
Temelji pravnega sistema in državne ureditve
Nacionalnovarnostni sistem
Temelji vodenja in upravljanja varnostnih organizacij
Psihologija v varstvoslovju
Osnove sociologije za varstvoslovce
Uvod v razvoj programske opreme
Računalništvo in informatika v varstvoslovju
Šport
Praksa

2. letnik
Kazenskopравни sistem Republike Slovenije
Kriminalistika
Osnove kriminologije s penologijo
Krizno upravljanje z naravnimi in drugimi nesrečami
Upravno pravo in javna uprava
Osnove informacijske varnosti
Varnost informacijskih sistemov
Organizirana kriminaliteta
Strokovna terminologija v angleškem jeziku
3. letnik – obvezni predmeti
Metode raziskovanja in statistika
Zaščita podatkov in računalniška forenzika
Varnost, zasebnost in zaupanje v mobilnih sistemih
Varnost komunikacij, aplikacij in storitev
Kibernetska varnost
Diplomska naloga
<i>Izbirni predmeti (študent izbere 3 predmete)</i>
Sodna in preiskovalna psihologija
Zasebno varovanje in detektivska dejavnost
Gospodarska kriminaliteta
Nasilje in družba
Osnove obveščevalne dejavnosti
Tehnično varovanje
Vedenjski vidiki informacijske varnosti
Praktično delo

(Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2022)

8.3 Univerzitetni študijski program Varstvoslovje

Univerzitetni študijski program Varstvoslovje je raziskovalno usmerjen in poleg posredovanja ustreznih znanj razvija tudi sposobnosti diplomantov za samostojno strokovno delo, kritičnost ter analitičen, ustvarjalen in inovativen pristop k reševanju problemov. Univerzitetni diplomirani varstvoslovci so usposobljeni za prenos in uporabo teoretičnega znanja v prakso ter reševanje strokovnih delovnih problemov, zlasti z iskanjem novih virov znanja in uporabo metod za razumevanje, vodenje in upravljanje zahtevnejših procesov na področju zagotavljanja varnosti.

Študij traja tri leta in se izvaja le kot redni študij, diplomant(ka) pridobi naziv diplomirani varstvoslovec (UN) oziroma diplomirana varstvoslovka (UN). Pogoji za vpis se razlikujejo od pogojev za vpis na visokošolski strokovni študijski program⁵ –

⁵ V visokošolski strokovni študijski program se lahko vpiše, kdor je opravil zaključni izpit v kateremkoli štiriletnem srednješolskem programu, poklicno maturo, splošno maturo ali je pred 1. 6. 1995 končal katerikoli štiriletni srednješolski program.

omejeni so na opravljeno splošno maturo oziroma katerikoli štiriletni srednješolski program, končan pred 1. 6. 1995 Predmetnik predstavljamo v tabeli 11. Diplomanti univerzitetnega študijskega programa so sposobni prevzemati najzahtevnejše naloge pri analiziranju, načrtovanju, oblikovanju, razvoju in vodenju varnostnih procesov tako v državnih, nevladnih kot gospodarskih organizacijah.

Tabela 11: Predmetnik univerzitetnega študijskega programa Varstvoslovje (2022/2023)

1. letnik
Psihologija v pravosodju in policiji
Sociološke teorije v varstvoslovju
Varnostni sistemi in mednarodne varnostne integracije
Uvod v razumevanje prava in države
Pravna ureditev javne uprave
Informatika v varnostnih vedah
Vodenje in upravljanje varnostnih organizacij
Kriminologija in viktimologija
2. letnik
Kriminalistična metodika
Kazensko pravo
Teorije policijske dejavnosti
Organizacijsko vedenje in razvoj kadrov
Človekove pravice v kazenskem pravosodju
Varstvoslovna terminologija v angleškem jeziku
Zagotavljanje varnosti informacij
Kriminalistična taktika in tehnika
3. letnik – obvezni predmeti
Raziskovanje varnostnih pojavov
Opisna in sklepna statistika
Diplomska naloga
Izbirni predmeti (študent izbere 6 predmetov)
Kriminalističnoobveščevalna dejavnost in kriminalistična strategija
Forenzična psihologija
Penologija
Družbeno nadzorstvo
Metode v obveščevalni dejavnosti
Pooblastila in organizacija nadzorstvenih organov
Zasebno varstvo
Kriminalističnoobveščevalna dejavnost in kriminalistična strategija
Forenzična psihologija
Transnacionalna kriminaliteta
Praktično delo
Prosti izbirni predmet

(Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2022)

8.4 Magistrski študijski program Varstvoslovje

Magistrski študijski program Varstvoslovje je program druge bolonjske stopnje, ki spodbuja interdisciplinarno izobraževanje, raziskovanje in mednarodno sodelovanje v okviru treh modulov: Kriminologija in kriminalistika, Korporativna varnost in Informacijska varnost. Cilj magistrskega študija je izobraziti strokovnjake z znanjem s širšega področja varstvoslovja in dobrim razumevanjem družbene realnosti, trendov na področju izvajanja nadzorstvenih dejavnosti ter delovanja institucij formalnega in neformalnega družbenega nadzorstva. Študij traja dve leti in se izvaja kot redni in izredni študij, diplomant(ka) pridobi naziv magister varstvoslovja oziroma magistrica varstvoslovja. Na podiplomskem študiju študenti poglobijo znanje s področja razumevanja družbenih, psiholoških, filozofskih, ekonomskih, vedenjskih, zgodovinskih in političnih vidikov kriminalitete, odklonskosti in sistema kazenskega pravosodja; raziskovanja etiologije, preprečitve, nadzorovanja in odzivanja na kriminaliteto in odklonskost; merjenja in odkrivanja kriminalitete in drugih odklonskih pojavov v družbi; preučevanja kazenskega prava in kazenskega postopka; preučevanja, razumevanja in izboljšanja policijske dejavnosti, dela tožilcev, sodstva in institucij za izvrševanje kazenskih sankcij. Predmetnik predstavljamo v tabeli 12. Magistri varstvoslovja so usposobljeni za prevzemanje najzahtevnejših nalog pri analiziranju, vrednotenju, načrtovanju, oblikovanju, razvoju in vodenju varnostnih procesov v javnih organizacijah na državni in lokalni ravni, v nevladnih, zasebnih (gospodarskih) organizacijah ter za delo na akademskem področju.

Tabela 12: Predmetnik magistrskega študijskega programa Varstvoslovje (2022/2023)

1. letnik
Pravo o prekrških
Kriminologija in kriminalitetna politika
Strateško upravljanje varnostnih organizacij
Varnost kibernetnega prostora
Varnost v lokalnih skupnostih
Kriminalistika in forenzične znanosti
Preiskovalna psihologija
Zasebnovarnostna industrija
2. letnik – obvezni predmet
Metodologija družboslovnega raziskovanja in multivariatne statistične metode
Magistrska naloga

Modul Kriminologija in kriminalistika⁶
Viktimologija
Preiskovanje izbranih oblik kriminalitete
Kriminaliteta belih ovratnikov
Izbirni predmet
Modul Informacijska varnost
Varnost pametnih sistemov
Digitalna forenzika
Informacijska varnost poslovnih sistemov
Izbirni predmet
Modul Korporativna varnost
Korporativna obveščevalna dejavnost
Integralna korporativna varnost
Korporativno upravljanje in forenzični finančni nadzor
Izbirni predmet
Izbirni predmeti (študent izbere 2 predmeta)
Obvladovanje informacijske varnosti
Odklonskost na delovnem mestu
Upravne notranje zadeve in azilno pravo
Migracije, kriminaliteta in varnost
Oblikovanje strategije preiskovanja kriminalitete

(Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2022)

8.5 Doktorski študijski program Varstvoslovje

Doktorski študijski program Varstvoslovje je program tretje bolonjske stopnje, usmerjen k individualiziranemu znanstvenoraziskovalnemu delu na področju varstvoslovja. Študij in raziskovanje potekata v okviru sedmih osnovnih področij: kriminologija, policijska dejavnost, kriminalistika, varnostne vede, informacijska varnost, forenzična psihologija in pravni vidiki formalnega družbenega nadzorstva. Ključna je usmerjenost doktorskega študenta v določen raziskovalni problem znotraj omenjenih področij, pri čemer je program znan po svoji interdisciplinarnosti. Tako študenti že od vsega začetka tesno sodelujejo z mentorji in somentorji, ki jih vodijo in usmerjajo pri raziskovanju. Študij traja 4 leta in se izvaja v izrednem načinu. Fakulteta za varnostne vede je članica Doktorske šole Univerze v Mariboru, ki ima svoje delovanje natančno opredeljeno s pravilnikom o doktorskem študiju. Poleg tega so pogoji za uspešno napredovanje določeni v veljavnih učnih načrtih posameznih predmetov, kjer so opredeljeni tudi različni načini preverjanja kompetenc, pridobljenih v študijskem procesu. Cilj doktorskega študija je izobraziti vrhunske strokovnjake za varstvoslovje, ki imajo široko družboslovno znanje in

⁶ Študent izbere enega od modulov in en izbirni predmet, ki ga izbere iz nabora predmetov preostalih dveh modulov.

perspektivo ter dobro razumevanje dogajanja v svetu, trendov na področju izvajanja nadzorstvenih dejavnosti, delovanja institucij formalnega družbenega nadzorstva (policija, tožilstva, sodišča, zapori, obveščevalne službe), neformalnega družbenega nadzorstva (dejavniki socializacije, družina, šola, društva, civilna družba) in institucionaliziranega neformalnega nadzorstva (predvsem detektivske agencije in zasebnovarnostna podjetja). Predmetnik predstavljamo v tabeli 13. Doktorski študijski program je usmerjen k pridobitvi poglobljenega znanja na širših strokovnih področjih, usposobljenosti za iskanje novih virov znanja na strokovnem in znanstvenem področju, za uporabo znanstvenoraziskovalnih metod v širšem spektru problemov in v novih ali spremenjenih okoliščinah, prevzemanju odgovornosti za vodenje najzahtevnejših delovnih sistemov. V okviru študijskega procesa se v smeri kompetentnosti ne razvija le znanje, marveč tudi odnos do uporabe tega znanja.

Tabela 13: Predmetnik doktorskega študijskega programa Varstvoslovje (2022/2023)

1. letnik
Znanstveno raziskovalne metode v varstvoslovju
Individualno raziskovalno delo 1 (individualno delo z izbranim mentorjem za dosego cilja)
Individualno raziskovalno delo 2
Izbirni predmet 1 (študent izbere predmet iz nabora)
Izbirni predmet 2
2. letnik
Prenosljiva znanja v znanstvenem delu
Individualno raziskovalno delo s področja varstvoslovja
Individualno raziskovalno delo 3
Izbirni predmet 3
3. letnik
Prenosljiva znanja - akademska in raziskovalna etika
Individualno raziskovalno delo 4
Individualno raziskovalno delo 5
Izbirni predmet 4
4. letnik
Individualno raziskovalno delo 6
Izdelava in zagovor doktorske disertacije
<i>Nabor izbirnih predmetov (študent v sodelovanju z mentorjem izbere 4 predmete)</i>
Finančna in organizirana kriminaliteta v kontekstu hibridnih ogrožanj
Izbrana poglavja forenzične psihologije
Izbrana poglavja kibernetске varnosti
Izbrana poglavja varnosti v mobilnih sistemih
Kibernetška varnost v zasnovi
Kriminalistični in sodnomedicinski vidiki odkrivanja, preiskovanja in dokazovanja izbranih kaznivih dejanj
Kriminologija

Kriminološki vidiki varstva okolja
Kritično razmišljanje in reševanje problemov
Pravni status organizacij in odgovornih oseb na področju varstvoslovja
Privatizacija varnostne funkcije v sodobni družbi
Razumevanje sodobnih družb
Ustavno kazensko procesno pravo za preiskovalce
Varnost pametnih mest

(Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede, 2022)

8.6 Izobraževalna dejavnost in mednarodno sodelovanje

Razvoj Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru je ob napredku doma vključeval tudi vzpostavitev intenzivnega sodelovanja s tujimi univerzami in drugimi institucijami. Na izobraževalnem področju je to vključevalo naslednje oblike sodelovanja:

- študijske izmenjave študentov (odhajajoča mobilnost študentov Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v tujino in prihajajoča mobilnost tujih študentov na Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru);
- mobilnost pedagoškega osebja (odhajajočo mobilnost pedagoškega osebja Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, ki so poučevali v tujini, in prihajajočo mobilnost tujih pedagogov na Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru);
- strokovne ekskurzije študentov (ekskurzije študentov Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v tujini in ekskurzije tujih študentov na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru); in
- študij tujih študentov na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru.

Študijske mobilnosti na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru potekajo v večini v sklopu programa Erasmus+ (odhodnih in prihodnih izmenjav), poleg tega pa ima fakulteta podpisan sporazum Swiss mobility, ki vključuje izmenjavo študentov, fakulteta pa razvija tudi bilateralno sodelovanje z drugimi sorodnimi institucijami po celem svetu. Kot je razvidno iz tabele 14, je v obdobju od 2006/2007 do 2021/2022 v tujino na študijsko izmenjavo odšlo 184 študentov Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, na fakulteto pa je prišlo 244 tujih študentov. Partnerske institucije, s katerimi je fakulteta izmenjevala študente, pokrivajo skoraj celotno področje Evrope – Belgijo, Veliko Britanijo, Nemčijo, Švedsko, Češko, Slovaško, Poljsko, Italijo, Malto, Španijo, Portugalsko, Madžarsko, Turčijo,

Slovaško, Severno Makedonijo itd. Fakulteta je podpisala tudi sporazum Erasmus+ z dvema partnerskima državama izven Evrope, s katerima je realizirala študijsko izmenjavo – z Rusijo v letu 2018/2019 in z Japonsko v letu 2022/2023. Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru je sodelovala v projektu »Governance and Security Challenges to Policing in the 21st Century«, kjer so v obdobju 2006–2009 tri univerze iz Evropske unije (Keele, Grenoble in Maribor) ter štiri univerze iz Avstralije (Griffith, Monash, Flinders in Western Sydney) izmenjale tri generacije po 24 študentov (skupaj 72 študentov). Dodatno so bile za vse študente v letih 2007 (Velika Britanija), 2008 (Slovenija) in 2009 (Francija) organizirane enomesečne poletne šole.

Tujim študentom na izmenjavi na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru so na voljo predmeti, ki so izvajani v angleškem jeziku (nabor vključuje v povprečju več kot 30 predmetov), študenti pa se seznanijo tudi s praktičnim delom oz. delovanjem različnih institucij v Sloveniji. Tako med študijem v Sloveniji obišejo različne enote Policije, zavode za prestajanje kazenskih sankcij, nevladne organizacije, muzeje itd.

Tabela 14: Mobilnosti Erasmus+ študentov Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru v tujini (odhajajoči študenti) in tujih študentov na Fakulteti za varnostne vede Univerze v Mariboru (prihajajoči študenti) (2006/2007–2021/2022)

Študijsko leto	Odhajajoči študenti	Prihajajoči študenti
2006/2007	3	3
2007/2008	7	5
2008/2009	6	3
2009/2010	13	4
2010/2011	13	9
2011/2012	3	11
2012/2013	14	15
2013/2014	19	26
2014/2015	11	21
2015/2016	12	20
2016/2017	19	14
2017/2018	12	21
2018/2019	26	29
2019/2020	26	28
2020/2021	2	8
2021/2022	14	27
Skupaj	184	244

Vrhunec mednarodnega sodelovanja na področju izobraževalnega procesa predstavlja sodelovanje fakultete s tujimi profesorji, ki so sodelovali na doktorskem študiju Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru in prevzemali vlogo somentorjev doktorskih kandidatov. Pri doktorskih nalogah v angleškem jeziku so tako kot somentorji sodelovali oziroma še sodelujejo kolegi z Eastern Kentucky University (ZDA), Michigan State University (ZDA) in Northeastern University (ZDA).

Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru že vrsto let dopolnjuje svoj izobraževalni program s sodelovanjem s tujimi institucijami v obliki strokovnih ekskurzij. Od leta 2013 dalje se izvaja tradicionalna ekskurzija študentov v München in Dachau, kjer študenti obišejo koncentracijsko taborišče in muzeje, posvečene analizi vzpona nacizma in njegovega nasilja. Študenti se udeležujejo ekskurzij na sedež CEPOL v Budimpešti, v Veliko Britanijo na partnersko univerzo, tj. Liverpool John Moores University, na Pravno fakulteto v Podgorici, sedež Organizacije združenih narodov na Dunaju, v Kriminalistični muzej Hansa Grossa v Gradcu itd. Izobraževalni proces Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru so dopolnjevale tudi ekskurzije v ZDA (Eastern Kentucky University, John Jay College of Criminal Justice, FBI v Quantico itd.), v Sarajevo na Fakulteto za kriminalistiko, kriminologijo in varnostne študije ter na National University of Public Service v Budimpešto. Na drugi strani Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru gosti tuje profesorje in študente, ki prihajajo v Slovenijo na strokovne ekskurzije (Liverpool John Moores University, Fakulteta za kriminalistiko, kriminologijo in varnostne študije iz Sarajeva, Pravna fakulteta iz Podgorice itd.).

Mednarodno dimenzijo izobraževalnega procesa zaznamuje tudi mobilnost pedagoškega osebja. Profesorji Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru odhajajo na krajša (do enega meseca) in daljša (več kot mesec) gostovanja na ugledne tuje institucije, na drugi strani pa na Fakulteto za varnostne vede Univerze v Mariboru prihaja približno 10 tujih predavateljev letno, ki študentom na predavanjih predstavijo glavne ugotovitve s svojega strokovnega področja. Tuji predavatelji so prihajali z naslednjih institucij: Nottingham Trent University, Liverpool John Moores University, Police Academy Niedersachsen, Estonian academy of Security sciences, Teesside University, University »St. Kliment Ohridski« – Bitola, University of Derby, Hokkaido University, Nihon University, Academy of Police Force in

Bratislava, Masaryk University, Vrije Universiteit Amsterdam, Örebro University, Hamburg University, Univerza v Lausanni itd.

Na študijskih programih Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru so vpisani tudi študenti iz tujine. Ti se vpišejo na študij po rednem vpisnem postopku. Študenti prihajajo v največji meri iz držav, ki so nastale na območju nekdanje skupne države. Iz držav članic Evropske unije so to študenti, ki prihajajo iz Italije, Hrvaške, iz držav izven Evropske unije pa predvsem iz Bosne in Hercegovine, Severne Makedonije in Srbije. Število tujih študentov na študijskih programih Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru je prikazano v tabeli 15.

Tabela 15: Število tujih študentov na študijskih programih Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru

2015/2016	20
2016/2017	22
2017/2018	22
2018/2019	18
2019/2020	27
2020/2021	41
2021/2022	44
2022/2023	76

9 Namesto zaključka

Poudariti je treba, da se je izobraževalna dejavnost s področja varstvoslovja lahko razvijala le z roko v roki z razvojem raziskovalne dejavnosti ter mednarodnega udejstvovanja fakultete in njenih zaposlenih. Konferenčna dejavnost, publicistična dejavnost, delo knjižnice, referata za študentske zadeve in vseh drugih strokovnih služb predstavlja neprecenljiv in nepogrešljiv del kolesja, ki poganja institucijo pri vsakodnevem delu in omogoča napredek. Pregled razvoja študijskih programov kaže na velike organizacijske in vsebinske premike v zadnjih petih desetletjih. Od oddelka do fakultete; od enega študijskega programa na strokovni stopnji, do petih študijskih programov na vseh treh stopnjah; od varnosti in notranjih zadev do varstvoslovja. Jasno je, da ti premiki niso bili naključni, pač pa so rezultat vizionarskih idej, odločnih korakov ter trdega in vztrajnega dela posameznikov in celotnih kolektivov fakultete in njenih predhodnic. Varstvoslovje kot področje ter Fakulteta kot izobraževalna in raziskovalna ustanova ostajata tesno povezana s stroko, hkrati pa vse bolj vpeta v mednarodni prostor. Verjamemo, da lahko z

nadaljevanjem dela in razvoja, pionirsko začetega pred petimi desetletji, krepimo prepričanje, da je varna družba uspešna družba.

Zahvala

Avtorica se za pomoč in usmerjanje pri pripravi prispevka zahvaljuje mag. Petru Jegliču, nekdanjemu dekanu Višje šole za notranje zadeve (1981–1986) ter dolgoletnemu članu Katedre za policijsko dejavnost in varnostne vede Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru. Zahvala gre tudi Barbari Erjavec, vodji knjižnice Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, in dr. Alešu Bučarju Ručmanu, prodekanu za mednarodno dejavnost Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru, za pomoč pri iskanju virov in podatkov.

Opomba

Prispevek je bil predhodno objavljen v Reviji za kriminalistiko in kriminologijo, letn. 74, št. 1 in je v publikaciji *Razvoj varstvoslovja – petdeset let raziskovalne in pedagoške dejavnosti Fakultete za varnostne vede Univerze v Mariboru (1973–2023)* objavljen z dovoljenjem urednika Revije za kriminalistiko in kriminologijo g. Davida Antoloviča, ker pomembno prispeva k celostni predstavitvi razvoja Fakultete za varnostne vede in je izhodišče za predstavitve dela kateder, ki so predstavljene v nadaljnjih prispevkih.

Literatura

- Anžič, A. (ur.). (1997). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: dileme in perspektive*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Anžič, A. (ur.). (1998). *Zasebno varovanje in detektivska dejavnost: Novi izživi*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Anžič, A. (ur.). (1999). *Nove možnosti zasebnega varstva v Sloveniji*. Visoka policijsko-varnostna šola in Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
- Britovšek, M. (ur.). (1999). *Katalog 1999/2000*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Britovšek, M. (ur.). (2000). *Katalog 2000/2001*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Kotnik, S. (ur.). (1993). *Kronika šole z bibliografijo: 1973–1993*. Ministrstvo za notranje zadeve Republike Slovenije.
- Sotlar, A. (ur.). (2001). *Normativna in funkcionalna ureditev zasebnega varstva – med željami in možnostmi: zbornik posveta*. Visoka policijsko-varnostna šola in Društvo za zasebno varstvo in državljansko samovarovanje.
- Sotlar, A., Knap, N., Britovšek, M. in Dobovšek, B. (ur.). (2013). *40 let spominov na razvoj varstvoslovja*. Fakulteta za varnostne vede Univerze v Mariboru.
- Univerza v Mariboru, Fakulteta za policijsko-varnostne vede. (2004). *Katalog 2004/2005*.
- Univerza v Mariboru, Fakulteta za policijsko-varnostne vede. (2005). *Katalog 2005/2006*.
- Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede. (2006). *Katalog 2006/2007*.
- Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede. (2013). *Mejniki razvoja fakultete*. <https://www.fvv.um.si/40/>
- Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede. (2018). *Varna družba je uspešna družba*. <https://www.fvv.um.si/wp-content/uploads/2018/09/Brosura-2018-web.pdf>
- Univerza v Mariboru, Fakulteta za varnostne vede. (2022). *Študij*. <https://www.fvv.um.si/>
- Virjent-Novak, B. in Britovšek, M. (ur.). (1996). *Katalog 1996/97*. Visoka policijsko-varnostna šola.
- Zakon o visokem šolstvu (ZViS). (1993). *Uradni list RS*, (67/93).
- Žnidarič, B. (1989). *Jubilejni almanah*. Višja šola za notranje zadeve.

